

AUGUSTINS FILOSOFISKE DIALOGER BIND 2

En e t a l e r

S j æ l e n s u d d ø d e l i g h e d

S j æ l e n s o m f a n g

En e-bog fra



Se flere titler på www.Eksistensen.dk

Denne e-bog indeholder et digitalt vandmærk. Der er ved dit køb indlejret et digital mærke, som kan vise tilbage til dig som køber. Du skal derfor passe på, at andre personer ikke får adgang til en kopi af din fil, da du vil stå som ansvarlig.

AUGUSTINS
FILOSOFISKE
DIALOGER

BD. 2

AUGUSTINS
FILOSOFISKE
DIALOGER

BD. 2



Enetaler

Sjælens udødelighed

Sjælens omfang

OVERSÆTTELSE:

T O R B E N D A M S H O L T

Augustins filosofiske dialoger, bind 2
Enetaler. Sjælens udødelighed. Sjælens omfang
Originaltitler: *Soliloquia. De immortalitate animae. De quantitate animae*
Oversættelse Torben Damsholt

© Forlaget ANIS 2000

2. udgave 2017

Bogen er sat med Palatino

ISBN 978 87 410 0354 2

Omslag: Bente Jarlhøj

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk, printning eller anden gengivelse af den-
ne e-bog eller dele heraf er kun tilladt i overensstemmelse med overenskomst mellem Under-
visningsministeriet og Copy-Dan eller med forlagets skriftlige samtykke. Enhver anden
gengivelse er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Undtaget herfra er korte uddrag til brug i anmeldelser

Udgivet med støtte fra Jens Nørregaard og Hal Kochs Mindefond.

Eksistensen
Frederiksberg Allé 10
DK-1820 Frederiksberg C.
tlf. 3324 9250
www.Eksistensen.dk

INDHOLD

<i>Indledning</i>	6
<i>Indholdsoversigt</i>	10
Enetaler	11
1. bog	11
2. bog	36
Sjælens udødelighed	68
Sjælens omfang	87
<i>Noter</i>	155

INDLEDNING

Augustin havde i sommeren 386 truffet den beslutning at nedlægge sit hverv som regeringsbyen Milanos officielle taler og lærer i retorik for at samle sig om et liv som kristen filosof. Beslutningen fulgte efter en lang udvikling, kulminerende i den krise, som skildres i hans godt ti år senere selvbiografiske værk *Bekendelser*. Den indebar, at han opgav alle hidtidige planer om en karriere, der kunne have ført til en økonomisk betrygget tilværelse gennem et planlagt rigt ægteskab og høje embeder i det romerske kejserrige. Medvirkende til denne beslutning var en lidelse i luftvejene. Sammen med en kreds af familiemedlemmer og elever samt vennen Alypius tog Augustin i vinhøstferien (ca. 22. august - 15. oktober) ophold på sin kollega og gode ven Verecundus' landejendom Cassiciacum et stykke uden for Milano, og her blev hans ældste bevarede litterære arbejder til.

Det drejer sig om de tre dialoger i denne udgaves 1. bind (Anis, 1999), *Mod akademikerne*, *Et lykkeligt liv* og *Verdensordenen*. Her deltager selskabet i filosofiske drøftelser under Augustins ledelse. Store problemer sættes under debat, men føres ikke til bunds. Disse første dialoger, der alle er sendt med tilegnelse til fremtrædende personer i Milanos højere cirkler, har været ment som appetitvækkere, og de oplives af indflettede småtræk fra livet i Cassiciacum. Efter eget udsagn er de skrevet på grundlag af stenografiske referater fra deltagernes filosofiske samliv. I *Bekendelser* distancerer Augustin sig fra den »hovmodets skoleluft«, der præger dem.

De tre skrifter, som udgør det foreliggende bind, *Soliloquia*, *De immortalitate animae* og *De quantitate animae*, har en anden karakter. Her er ingen tilegnelser eller fortaler og næsten intet, der belyser omstændighederne, de er blevet til under. Til gengæld er Augustins ambition om at optræde som original filosof iøjnefaldende. Gennembrudet i sommeren 386 var affødt af læsning, dels af nogle skrifter af nyplatonikerne Plotin og Porfyrios (i latinsk oversættelse), dels af *Det Nye Testamente*, især Paulus' breve, og den filosofi, han fremlægger, har karakter af syntese af de to inspirationskilder. I *Enetalers* indledning fastslår Augustin

kategorisk, at han kun ønsker at kende to ting: Gud og sjælen. Originaliteten i hans tænkning består i høj grad i, at han fastholder dette dobbelte mål, således at dens sigte på en gang er teologisk og psykologisk, og vejen dertil filosofisk ræsonnement.

Enetaler er skrevet under opholdet i Cassiciacum, dvs. inden Augustin og hans selskab samlet rejste tilbage til Milano, senest i begyndelsen af marts 387, da han sammen med Alypius og sønnen Adeodatus lod sig indskrive til dåbsundervisning hos byens biskop Ambrosius. I det sene skrift *Retractationes* (*Tilbagekaldelser* eller *Revisioner*) skriver han: »Ind imellem dem (dvs. de tre første dialoger) skrev jeg af egen lyst og interesse *Enetaler* for at undersøge sandheden om de ting, jeg især ønskede at vide. Jeg spurgte og svarede mig selv, som om vi var to, Fornuften og mig, selv om jeg var alene. Derfor kalder jeg dette værk *Enetaler*; men det forblev ufuldført. I 1. bog drejer det sig om, hvordan den bør være, som vil erkende den visdom, der slet ikke opfattes med legemets sanser, men med sindet, og i bogens slutning samler et ræsonnement sig om, at de ting, der i sandhed er til, er udødelige. I 2. bog drejer det sig længe om sjælens udødelighed; men sagen føres ikke igennem« (*Retr.* 1,4,1).

Som indre dialog er *Enetaler* original i modsætning til de første, temmelig udadvendte skrifter. Man kan opfatte den som et forstadium til den gennemførte monolog i *Bekendelser*, og karakteristisk nok indledes den, i stedet for en sædvanlig tilegnelse, med den lange lovprisning og bøn til Gud. Augustin, der ellers påtager sig selv lærerrollen, er her eleven, som ofte må retledes af Fornuften, der optræder personificeret, men i øvrigt kan opfattes som den ideale filosofiske lærer og vejleder. Det havde været Augustins plan at skrive en 3. bog, hvori Fornuften må antages at skulle have holdt den afsluttende, sammenfattende tale, som hørte genren til. Herom hedder det i *Tilbagekaldelser*: »Efter *Enetaler* og efter at være vendt tilbage fra landet til Milano skrev jeg *Sjælens udødelighed*. Jeg havde tænkt mig at bruge den som optegnelser med henblik på at fuldføre *Enetaler*, der ikke var afsluttet; men på en eller anden måde og mod min vilje kom den mig af hænde og ud blandt folk, og den regnes nu med til mine småskrifter. Den er først og fremmest, med sine knudrede og kortfattede ræsonnementer, så dunkel, at den er trættende at læse, også for min egen opmærksomhed. Jeg forstår den dårligt nok selv« (*Retr.* 1,5,1).

Dette værk, som altså kun er en kladde uden dialogform, er skrevet inden for de ca. fire måneder, Augustin tilbragte i Milano i foråret 387. Sammenligning med de to færdiggjorte bøger af *Enetaler* viser, hvor omhyggelig og gennemgribende Augustins arbejde med den litterære udformning var. I *Sjælens udødelighed* finder man kun en ophobning af argumenter, ikke alle lige lodige. At Augustin ikke fandt tid til at færdiggøre *Enetaler*, må ses i sammenhæng med hans samtidige, heller ikke gennemførte og mere omfattende plan om at fremstille de frie uddannelsesfag, hvoraf kun *Musikken* blev færdig.

I sommeren 387 besluttede han i samråd med sine nærmeste venner og slægtninge at rejse hjem til fødebyen Tagaste i Nordafrika for der at fortsætte sit filosofiske liv og forfatterskab, fjernere fra tidens toneangivende offentlighed, men med den beskedne familieformue som livsunderhold. Rejsen blev tiltrådt, men selskabet nåede i første omgang kun til Roms havneby Ostia, hvor Augustins mor Monnica døde, mens man afventede skibsløjlighed. At der kom til at gå mere end et år, før selskabet kunne rejse videre, hænger sammen med de politiske forhold. Sejladsen var indstillet og blev først genoptaget i efteråret 388. I ventetiden tog Augustin og hans ledsagere ophold i Rom. Kort før afrejsen fra Milano havde han fået selskab af en ung mand fra Tagaste, Euodius, som tidligere havde hørt til det kejserlige efterretningsvæsen og var blevet døbt før Augustin og Alypius. Han kom til at høre til vennekredsen og optræder som Augustins samtalepartner, både i den næste dialog *Sjælens omfang* og i *Den frie vilje* (se det flg. bind), som begge stammer fra opholdet i Rom.

I *Tilbagekaldelser* hedder det: »I samme by (dvs. Rom) skrev jeg en dialog, hvori der er mange spørgsmål om sjælen, nemlig hvor den kommer fra, hvordan den er, hvor stor den er, hvorfor den er givet til legemet, hvordan den bliver, når den kommer til legemet, og når den forlader det. Men da der især er en meget omhyggelig og subtil diskussion om, hvor stor sjælen er, med henblik på om muligt at påvise, at den ikke har noget legemligt omfang, og at den dog er noget stort, så har hele bogen fået navn efter denne ene undersøgelse, så den hedder *Sjælens omfang*« (*Retr.* 1,8,1). Dette værks plan er mere klar end de tidligere dialogers, hvilket naturligvis ikke udelukker, at der ligger virkelige samtaler til grund. Euodius fremtræder, indirekte karak-

teriseret, som en overordentlig levende, smidig og interesseret, undertiden utålmodig og letbevægelig, samtalepartner. I bevisførelsen indgår nogle geometriske figurer, som hører til i den håndskrevne overlevering. Et enkelt, mere hverdagsrealistisk træk, eksperimentet med den overskårne tusindben eller skolopender, er karakteristisk nok erindret fra landopholdet i Cassiacum året før.

For forståelsen af den psykologiske dimension i Augustins filosofi er det af afgørende betydning, at han suverænt udnytter de muligheder det latinske sprog giver ham, især derved at den centrale glose har to køn: *anima*, som gengives med »sjæl«, og *animus*, som jeg oversætter »bevidsthed«, selv om den pointe derved går tabt, at det egentlig er samme ord. Betydningen af de to former defineredes af grammatikeren Nonius Marcellus i det 3. årh. e.K.: »*Animus* er det, vi opfatter med, *anima* er det, vi lever ved«. Bevidstheden omtales og analyseres således som det subjektive princip, menneskets jeg, mens sjælen er det objektive mig, vel at mærke også i religiøs forstand, over for Gud. Augustin kan således gennemføre sit bevis for sjælens udødelighed ved udelukkende at argumentere omkring bevidstheden, og omvendt argumenterer han imod sjælens rumlige omfang for så at skifte til konklusioner om bevidstheden.

Filosofihistorisk består Augustins betydning ikke mindst i den opdagelse af jeg'et, som er knyttet til hans »cogito«, dvs. hans påvisning af, at bevidstheden er uimodsigelig som selvbevidsthed. Efter en ansats i den første dialog *Mod akademikerne* fastslår Augustin i sin diskussion med Fornuften i *Enetaler*, at han ved, at han er til, at han tænker, og at han elsker at leve (2,1,1). Dette treenige jeg bliver i senere værker opfattet som menneskets gudbilledlighed. Herfra udgår såvel den teologiske som den psykologiske linje i hans tænkning.

Tekstgrundlaget for min oversættelse er Pierre de Labriolles udgave i *Bibliothèque Augustinienne* bd. 5 (1948), for *Enetalers* og *Sjælens udødeligheds* vedkommende sammenholdt med Harald Fuchs' udgave (Artemis Verlag 1986). Sidstnævntes talrige tekstrettelser, især i *Sjælens udødelighed*, har jeg dog kun sjældent fulgt, derimod er Hanspeter Müllers fyldige indledninger og kommentarer i samme udgave udnyttet.

Torben Damsholt

INDHOLDSOVERSIGT

Enetaler

- 1. bog Første samtale. Indledning (1,1). Bøn til Gud (1,2-6). Selverkendelse og gudserkendelse (2,7-5,11). Forudsætninger for gudserkendelse (6,12-13,23). Anden samtale. Vejen til sandhedserkendelse (14,24-15,30).
- 2. bog Tredje samtale. Indledning (1,1). Sjælens udødelighed som sandhedens bolig (2,2-4,6). Sandhed og bedrag (5,7-11,21). Konklusion (12,22-13,24). Fornyeede overvejelser (14,25-20,36).

Sjælens udødelighed

Resume af Enetalers resultat (1,1). Teorier om sjælen (2,2-5,9). Fornuften forudsætter bevidsthed (6,10-10,17). Sandhed og væren (11,18-12,19). Sjæl og legeme (13,20-16,25).

Sjælens omfang

Indledning (1,1-2,3). Geometriske eksempler til støtte for bevisførelsen (3,4-14,24). Spørgsmål om sjælens vækst (15,25-22,40). Sjæl, legeme og sanser (23,41-31,64). Foreløbig status (32,65-69). Sjælens syv trin (33,70-35,79). Slutning (36,80-81).

ENETALER

1. BOG

1.1 Jeg havde længe gjort mig mange forskelligartede tanker og havde i mange dage spekuleret dybt¹ over mig selv, hvad der var mit eget bedste, og hvad jeg skulle sky som noget ondt. Da sagde pludselig enten jeg selv eller en anden – om det var en ydre eller indre stemme, ved jeg ikke, men det er netop det, jeg meget gerne vil vide – da sagde altså *Fornuften* til mig: Nåda! Sæt du havde fundet ud af noget; hvem ville du så betro det til for at komme videre til noget andet?

Augustin: Til hukommelsen selvfølgelig!

Fornuften: Er den så stor, at den kan passe godt på alt, hvad du udtænker?

Augustin: Det er vanskeligt – nej, det kan den ikke.

Fornuften: Så må du skrive det ned; men hvordan er det? Dit helbred tillader jo ikke skrivearbejde, og sådanne tanker skal man ikke diktere, for de kræver fuldkommen ensomhed.

Augustin: Du har ret! Derfor ved jeg slet ikke, hvad jeg skal gøre.

Fornuften: Bed om sundhed og hjælp, så du kan nå det, du gerne vil, og skriv også selve bønnen ned, så du kan blive opmuntret af det, du sætter i verden. Derefter skal du samle det, du finder ud af, i nogle få, korte konklusioner, og du skal ikke regne med at lokke en mængde læsere til. Det her vil være tilstrækkeligt for nogle få af dine medborgere.

Augustin: Det vil jeg.

1.2 Gud, du som har lagt universets grundvold, giv mig først, at jeg må bede en god bøn til dig, dernæst at jeg må gøre mig værdig til, at du hører mig, og endelig at du vil udfri mig.

Gud, du ved hvem alt, hvad der ikke ville være til ved sig selv, stræber efter at være til; Gud, du som end ikke tillader de ting, der ødelægger hinanden, at gå til grunde; Gud, du som har skabt denne verden, som alles øjne finder såre skøn, af intet;

Gud, du som ikke volder ondt, men som forvolder, at det onde er til, for at ikke det værste skal ske; Gud, du som viser de få, der søger hen til det, der i sandhed er til, at det onde ikke er til; Gud, du ved hvem universet er fuldkomment også med sine mørke sider; Gud, du fra hvem der ikke udgår nogen mislyd, fordi det ringere harmonerer med det bedre helt ud i yderste led; Gud, du som elses af alt, hvad der kan elske, enten med eller uden dets viden; Gud, du i hvem alting er, men for hvem hele skabningens slethed ikke er slet, hvem dens ondskab ikke skader, og som dens vildfarelse ikke går fejl af; Gud, du som kun har ønsket, at de rene skulle vide, hvad der er sandt;² Gud, du sandhedens fader, visdommens fader, det sande og højeste livs fader, lyksalighedens fader, det godes og det skønnes fader, du fader til det begribelige lys, fader til vores opvågnen og oplysning, fader til det pant, som påminder os om at vende tilbage til dig – dig påkalder jeg.

1.3 Gud, du sandhed, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det er sandt, som er sandt; Gud, du visdom, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det har indsigt, som har indsigt; Gud, du det sande og højeste liv, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det lever, som lever i sandhed og i højeste grad; Gud, du lyksalighed, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det er lykkeligt, som har fundet lykken; Gud, du det gode og det skønne, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det er godt og skønt, som er godt og skønt; Gud, du begribelige lys, i hvem og fra hvem og ved hvem alt det lyser i vores begreber, som lyser på begribelig måde; Gud, du hvis rige er hele den verden, som vores sanser ikke kender;³ Gud, du fra hvis rige loven også foreskrives denne verdens riger; Gud, du fra hvem det at vende sig er at falde, til hvem det at vende tilbage er at rejse sig igen, og hos hvem det at blive er at bestå; Gud, du fra hvem det at gå bort er at dø, til hvem det at gå tilbage er at blive levende igen,⁴ og som det at bo hos er at leve; Gud, du hvem ingen kan miste, uden han bliver narret, hvem ingen søger, uden han er blevet opfordret, og hvem ingen finder, uden han er blevet rensat; Gud, du hvem det at forlade er det samme som at gå til grunde, hvem det at betragte er det samme som at elske, og hvem det at se er det samme som at eje; Gud, du som troen driver os til, som håbet oprej-

ser os til, og som kærligheden forbinder os med; Gud, du ved hvem vi sejrer over fjenden – dig bønfalder jeg.

Gud, du fra hvem vi har erfaret, at vi ikke skulle gå helt til grunde; Gud, du af hvem vi bliver opfordret til at våge; Gud, du ved hvis hjælp vi skelner godt fra ondt; Gud, du ved hvis hjælp vi flyr det onde og følger det gode; Gud, du ved hvis hjælp vi ikke viger for modgang; Gud, du ved hvis hjælp vi bliver gode tjenere og gode herrer; Gud, du af hvem vi lærer, at det, vi engang anså for vores, er noget fremmed, og at det, vi engang anså for fremmed, er vores; Gud, du ved hvis hjælp vi ikke holder fast ved de ondes føde og lokkemidler;⁵ Gud, du ved hvis hjælp ubetydeligheder ikke gør os ubetydelige; Gud, du ved hvis hjælp det bedste i os ikke ligger under for det ringere; Gud, du ved hvem døden skal opsluges til sejr;⁶ Gud, du som vender os om; Gud, du som affører os det, som ikke er, og ifører os det, som er; Gud, du som gør, at vi kan bønføres; Gud, du som befæster os; Gud, du som indfører os i al sandhed; Gud, du som taler alt godt til os, og som ikke gør os vanvittige eller tillader andre at gøre det; Gud, du som kalder os tilbage til vejen; Gud, du som følger os til døren; Gud, du som gør, at for den som banker, skal der lukkes op;⁷ Gud, du som giver os livets brød; Gud, du ved hvem vi tørster efter den drik, som vi aldrig skal tørste efter, når vi har drukket den;⁸ Gud, du som overbeviser verden om synd, om retfærdighed og om dom;⁹ Gud, du ved hvis hjælp de, som slet ikke tror, ikke kan rokke os; Gud, du ved hvis hjælp vi forkaster deres vildfarelse, som mener, at sjælen ikke kan gøre sig fortjent hos dig; Gud, du ved hvis hjælp vi ikke tjener de svage og ynkelige magter;¹⁰ Gud, du som renser os og bereder os til en himmelsk løn – kom nådigt til mig.

1.4 Du, som er alt det, jeg har sagt, du ene Gud, kom du mig til hjælp som én evig og sand substans, hvori der ikke er nogen uoverensstemmelse, ingen forvirring, ingen forvandling, ingen mangel, ingen død, men hvor der er den højeste enighed, den højeste vished, den højeste bestandighed, den højeste fylde, det højeste liv, hvor intet mangler, og intet er overflødigt, hvor den, der føder, og den, han føder, er ét.¹¹

Gud, du hvem alt, hvad der tjener, tjener, hvem enhver god sjæl adlyder; Gud, du efter hvis love himlene drejer sig, stjernerne fuldfører deres løb, solen holder dagen beskæftiget, må-

nen dysser natten i søvn, og hele verden bevarer tingenes store bestandighed, i det omfang den sanselige materie tillader det, ved tidernes orden og gentagelse, gennem døgnene ved dagens og nattens skiften, gennem månederne ved månens tiltagen og aftagen, gennem årene ved forårets, sommerens, efterårets og vinterens vekslen, gennem femårsperioderne ved solens fuldendte løb og gennem de store kredse ved stjernernes tilbagevenden til deres opgangssted; Gud, du efter hvis evigt bestående love det ikke tillades, at de foranderlige tings ubeständige bevægelse bliver forstyrret, men at den holdes i tøjler ved tidsaldrenes omløb, så de altid bliver kaldt tilbage i noget, der ligner bestandighed; Gud, du efter hvis love menneskesjælens vilje er fri, og der er fastsat belønning for de gode og straf for de onde ved en i alle henseender uforanderlig ordning; Gud, du fra hvem alt godt strømmer ud lige til os, og som holder alt ondt borte fra os; Gud, du over hvem der intet er, uden for hvem intet og uden hvem intet; Gud, du under hvem alt er, i hvem alt og hos hvem alt; Gud, du som har skabt mennesket i dit billede, så det ligner dig,¹² hvilket enhver, der kender sig selv, erkender - bønhør, bønhør, bønhør mig, min Gud, min herre, min konge, min fader, min årsag, mit håb, min ejendom, min hæder, mit hjem, mit fædreland, min sundhed, mit lys, mit liv, bønhør, bønhør, bønhør mig på den måde, som du kun har gjort kendt for nogle få.

1.5 Nu elsker jeg kun dig, følger kun dig og søger kun dig. Kun dig er jeg rede til at tjene, fordi kun du udøver herredømme med rette; jeg ønsker at tilhøre dig. Befal mig og pålæg mig endelig alt, hvad du vil; men helbred og åbn mine øren, så jeg kan høre dine ord, helbred og åbn mine øjne, så jeg kan se dit mindste vink, driv vanviddet ud af mig, så jeg kan genkende dig, sig mig, hvor jeg skal se hen, så jeg kan få øje på dig; så håber jeg, at jeg kan gøre alt, hvad du vil befale mig. Herre, barmhjertige fader, jeg beder dig: Tag den bortløbne tilbage! Lad mig nu længe nok have sonet min straf, lad mig længe nok have tjent dine fjender, som du har lagt under dine fødder, lad mig længe nok have været til nar for falske forestillinger! Tag imod mig, din tjener, som flygter fra dem, ligesom de modtog mig, den fremmede, da jeg flygtede fra dig. Jeg mærker, at jeg skal vende tilbage til dig; lad din dør stå åben for mig, når jeg banker; lær mig,

hvordan jeg skal nå frem til dig! Jeg ejer ikke andet end viljen; jeg ved ikke andet end, at jeg skal forsmå det flygtige og forgængelige og tragte efter det sikre og evige. Det gør jeg, fader, fordi det er det eneste, jeg ved; men jeg ved ikke, fra hvilken side jeg skal nå frem til dig. Råd du mig, vis mig det, giv mig rejsekost! Hvis de, som søger tilflugt hos dig, finder dig ved tro, så giv mig tro; hvis det er ved dyd, så giv mig dyd; hvis det er ved indsigt, så giv mig indsigt: Giv mig en større tro,¹³ større håb, større kærlighed!

1.6 Åh, hvor er din godhed forunderlig og enestående! Til dig stræber jeg hen og beder dig atter om hjælp til at stræbe hen til dig. For hvis du svigter, går man til grunde; men du svigter ikke, fordi du er det højeste gode, og ingen, som har søgt dig ret, har ikke fundet dig, men enhver, som du har ladet søge dig ret, har søgt dig ret. Fader, lad mig søge dig, befri mig fra vildfarelse, og lad mig ikke møde noget andet end dig, når jeg søger dig! Hvis jeg ikke ønsker noget andet end dig, så lad mig dog finde dig, fader; men hvis der er et begær i mig efter noget overflødigt, så rens du mig selv, og sæt mig i stand til at se dig! Hvad der i øvrigt angår dette mit dødelige legemes helbred, så længe det kan være til en eller anden nytte for mig eller for dem, jeg elsker, så overlader jeg det til dig, du den viseste og bedste fader, og vil kun bønfalde dig om, hvad du til enhver tid indskyder mig. Jeg beder dig kun i din ophøjede nåde om, at du vil omvende mig helt til dig og ikke lade noget stå mig i vejen, når jeg stræber efter dig; og befal du mig, så længe jeg fører selve dette legeme med mig, at være ren, frimodig, retfærdig og klog, en fuldkommen elsker og modtager af din visdom, værdig til, at du må bo i mig, og at jeg selv må få bolig i dit salige rige. – Amen, amen!

2.7 *Augustin*: Så, nu har jeg bedt til Gud.

Fornuften: Hvad er det så, du gerne vil vide?

Augustin: Alt det, jeg lige har bedt om.

Fornuften: Giv en kort sammenfatning!

Augustin: Jeg vil gerne kende Gud og sjælen.

Fornuften: Ikke noget andet?

Augustin: Nej, overhovedet ikke!